

МИЛОШ ШАРАНОВИЋ

СРБИЈА
ЗЕМЉА
КОШАРКЕ

Beograd, 2024.

*Захваљујемо се јосјодину
Браниславу Грујићу на њомоћи
у шћамјању ове књије*

Милош ШАРАНОВИЋ

СРБИЈА ЗЕМЉА КОШАРКЕ

Beograd, 2024.

ЗАХВАЛНОСТ ВЕЛИКИМА ПОДСТИЦАЈ МЛАДИМА

Један догађај је увек тај који одредимо као – први.

Историја српске, а и југословенске кошарке почиње октобра 1923. године. Тада је извесни господин Вилијам Вајланд, изасланик америчког Црвеног крста, први пут гимназијалцима у Београду, наставницима физкултуре и виђенијим члановима соколских друштава представио нову игру.

Није представио само кошарку, али је од тих нових, необичних, америчких спортова остала само кошарка или, поштено речено, сећања на двомесечне курсеве, опрема, кошеви и лопте. Остале су и конструкције које су гимназијалци пренели у Другу мушку гимназију. Основан је савез, добио је председника Бату Вуловића, али је то за први талас било све... Без такмичења, масовности и великог узбуђења.

Готово деценија је прошла до формирања клубова, као секције фудбалских клубова тог времена.

Кошарку су заиграли свршени гимназијалци, чланови соколских друштава и младићи чије су породице довели у Београд вихор Великог рата или његове последице.

Масовност је и даље била скромна, такмичења није било, али се појавило оно најважније – страст.

„Професор Ђока Илић дозвољавао нам је да убацујемо лопту у кош само кад је био изузетно расположен. Са стрепњом смо ишчекивали дан када на распореду имамо физкултуру и сви заједно нагађали како ће бити расположен. Памтили смо сваки израз његовог лица, проучавали сваки осмех или благо намрштено чело, узимали ваздух пуним плућима, спремни да узвикнемо од среће ако његова одлука буде повољна по нас. Кад бисмо дочекали тај дан, испуњени јединственим осећајем дечје радости као да нам је то најважнији тренутак на свету, истрчавали смо с лоптом у школско двориште“, записао је својевремено један од очева југословенске кошарке Радомир Шапер у књизи *Како се стварала југословенска кошарка*.

Била је то чудна игра, без превише правила, с јединим циљем да се лопта некако протури кроз кош.

Помало необично, усред Другог светског рата, 1942. године, формиран је Српски савез кошарке и одбојке. Окупљао је више од 20 клубова. Хроничари тог времена тврде да су неке утакмице

на Калемегдану и Ташмајдану гледале и стотине људи.

„Игра ми се допала иако сам на Ташмајдан долазио да бих играо пингпонг. Одлучио сам да се и ја опробам. Играо сам за БТК, клуб с Таша. Нико у мојој екипи није знао да игра, док су младићи из гимназије „Краљ Александар“ били већ формирани играчи, као и група бивших сокола. Ту се нашао и неки Италијан који је тврдио да зна правила и показивао нам неке ствари“, причао је Бора Станковић, кошаркашки функционер светског гласа, о раним данима кошарке код нас.

Непосредно после ослобођења Београда, већ у априлу 1945, на Калемегдану се играло на шљаци, на импровизованим кошевима. Те године наши кошаркаши имају и прве међународне наступе. Под именом репрезентација Београда, мушка и женска екипа играју против репрезентације Софије.

Све се дешавало брзо. Кошарка је расла, а у Суботици је организовано првенство република на којем је екипа Југословенске армије у финалу победила Србију. Остало је прво запамћено, а после и записано да је дан пред почетак првенства стигао телеграм у којем је писало да ће Александар Николић морати да игра за тим војске. Он је и одлучио то прво финале. Нова држава добила је првог првака.

Почели су да се формирају и клубови, углавном без опреме, све што је било округло било је и згодно да се на кош бацаи.

Свака обућа била је златна у односу на боса стопала на шљаци... Али играло се.

Црвена звезда је основана прва, ускоро се појавио и Партизан. На Калемегдану, на неколико десетина метара раздаљине, расла су два клуба. Дуго се тренирало само лети, док не падне мрак, а зими једном или два пута недељно, кад би било места у некој од ретких физкултурних сала.

Радило се и причало о кошарци. Организован је и први турнир градова, у Ријеци.

Већ 1947. године репрезентација Југославије била је спремна да се појави на Европском првенству. Спремна јер је имала дресове, патике и умеће. Довољно да победи репрезентације Холандије и Албаније и заузме 13. место на првенству на којем је учествовало 14 екипа.

Стевица Чоловић је био селектор те, прве репрезентације.

Није „плавих“ било на следећа два шампионата, али су од 1953. почели да играју редовно, а од 1961. се знало да једно место на победничком постољу ваља ‘сачувати’ за Југославију.

Тако је било на 26 од 31 највећег такмичења у следеће три деценије.

Пет олимпијских медаља, тринаест на првенствима Европе и осам светских шампионата с којих је стигло осам одличја, по три златна и сребрна, два бронзана.

Те државе више нема. Распала се у прљавом рату. Бивше републике преуредиле су се у државе

и самостално, са својим клубовима, воде међународне битке. Неколико такмичења европског и регионалног формата омогућавају нам да се клубови из суседства срећу, надигравају, некад и уз погрде, али много више уз симпатије.

Овог лета, крајем јула и у првој половини августа, у граду светлости Паризу одржаће се Олимпијске игре. Престоница Француске тако је по трећи пут (1900, 1924, 2024) домаћин више од 10.000 такмичара из 206 држава света.

Тамо ће бити и кошаркашка репрезентација Србије, уз наше друге такмичаре.

Нови поход ка одличјима.

Књига *Србија, земља кошарке* је скроман покушај да се кроз присећања и приче с тренерима и играчима, учесницима великих надметања, па и олимпијских игара, прећу узбудљиве етапе развоја ове очаравајуће игре на нашим просторима.

То је велика галерија успешних људи и музеј медаља. Због тога многи од заслужних нису сврстани између ових корица иако су то заслужили. Ово је колико и захвалност свима њима, толико и жеља да се хиљаде девојака и младића подстакну да крену стопама њихових успеха.

На магичном правоугаонику са два коша, под блештећим рефлекторима, уз химне, аплаузе, песме, заставе, клупске и државне, деценијама су истрчавали они којима је игра кошаркашком лоптом била страст, жеља, амбиција, машта, посао...

Из предграђа, сеоских дворишта, удобних станова готово да је сваки град, градић, изнедрио по једног од племића ове заводљиве игре. Велики центри у бившој Југославији постали су Љубљана, Загреб, Сплит, Задар, Подгорица, Чачак, Краљево, Вршац, Нови Сад, Скопље, Београд...

Клубови су израстали и у европске шампионе, као Босна, Југопластика, Цибона, Партизан, а водећи играчи у миљенике бројне публике... Само у Србији смењивали су се Кораћ, Николић, Кићановић, Славнић, Дивац, Бодирога, Ћорђевић. Предавали су штафету успеха у трку. Настављали су да беру медаље све, ево, до Теодосића, Богдановића, Јокића...

Скица портрета и понека исповест асова овде сведоче како се то, уз велике промене и прилике, успешно одржава српска златна кошаркашка огрлица.

**ВЕЛИКИ
ИГРАЧИ**

РАДИВОЈ КОРАЋ

ЗЛАТНА ЛЕВИЦА

Живео је само тридесет година. После његовог одласка освајане су највредније медаље, олимпијске и светске. Плејада истинских асова пошла је испод кошера тадашње Југославије и Србије, али је једно име остало урезано у памћењу свакога кога је кошарка бар мало заинтригирала.

Рођен годину дана пре Другог светског рата у Сомбору, од мајке Бачванке и оца који је пре

осталих земљака стигао из Лике, крај рата је дочекао у Београду и почео да игра кошарку. Легенда каже да је дошао у ОКК Београд, а Борислав Станковић је рекао да он мора да научи како се води лопта јер је све остало знао и пре првог тренинга.

Био је висок 193 центиметра, не толико висок да би кошарка била најлогичнији избор спорта, али је са 16 година почео да игра за први тим, и то као крилни центар. Његов шут описују као најбољи икада, а извођење слободних бацања са две руке одоздо, млађи никада и нигде нису видели.

У дресу ОКК Београда, за који је једино и играо, освојио је четири титуле првака државе и два купа, а у репрезентацији је играо од првог одличја, у Београду 1961, до прве олимпијске медаље у Мексико Ситију – довољно за пет победничких постоља, поред Мексика и Београда још два светска сребра и европско сребро и бронза.

Најбољи играч шампионата Европе 1961, најбољи стрелац три првенства континента у низу. Једну од утакмица за памћење одиграо је против шведског Авика у Купу шампиона: није било шута за три поена, напади су трајали 30 секунди, а он убацио 99 кошева.

На кошаркашком терену је био неухватљив. Ван њега – другачији. Заљубљен у музику и путовања, редован у позоришту, истински пријатељ

Иве Андрића и човек који је у Београд донео прве плоче „Битлса“ и „Ролингстонса“ и поклонио их радио-станицама.

Реч га је коштала главе, обећао је новинару интервју, остао дан после утакмице у Сарајеву, па пожурио у Београд да стигне на представу „Косе“. Само 12 километара од поласка погинуо је у саобраћајној несрећи.

На његовој сахрани било је више од десет хиљада људи, а хроничари пишу да је Јосип Броз рекао да је "Кораћ био већи од Југославије и припадао је целом свету".

НЕМАЊА ЂУРИЋ

ПРВО СКУПЉАЊЕ МЕДАЉА

Рођен 1936. у Београду, у породици у којој је спорт био веома важна тема. Отац и стриц били су озбиљни фудбалери, па је и мали Немања отишао у београдску Шумадију. Није му се допало, заиграо је рукомет за Херој, па онда и одбојку у Партизану и дуго остао.

До дана када га је пријатељ Слободан Пива Ивковић наговорио да је кошарка прави избор. Имао је 19 година, па су у Црвеној звезди проценили да је престар, а у Радничком одлучили да му пруже прилику.

Колико је та одлука била добра... десет година у Радничком, једна у Италији, једна у Звезди, првак Југославије и освајач купа, али пре свега један од оних који су исписали прве медаљама осветљене странице историје кошарке на овим просторима.

Био је члан тима који је освојио прву европску, па прву светску медаљу. Каријеру је завршио са пет одличја на првенствима света и Европе.

Сва су била сребрна, Совјети су били непобедиви иако им је на једној утакмици дао 31 поен.

Један од људи који су у Београду и Југославији представљали кошарку. „Дугачки“, како су га можда и очекивано за то доба звали, кажу пријатељи, ћутљив је и душе меке као памук. А пун памћења и искричав.

ДРАГАН КАПИЧИЋ

КОШАРКА ПОСТАЛА ПРВИ СПОРТ

Рођен 1948. у Београду. За то време рано је почео да игра кошарку, па је већ пре пунолетства био првотимац Црвене звезде, за коју је играо пуну деценију са екипом у којој су били Симоновић, Вучинић, Цветковић... Освојио пет домаћих трофеја и отишао у Немачку.

Рано је почео да игра за репрезентацију, па је 1970. године постао првак света у Љубљани, а има и једно злато и два сребра с првенстава Европе, и још једну светску медаљу, сребрну из Порторика 1974. године.

Златну медаљу из Љубљане најчешће помиње, као прекретницу и догађај који је кошарку учинио спортом број један за генерације које су тада расле.

– То је била фантазија, имали смо осећај да смо урадили значајну ствар. Жеља је постала стварност. Уследила је еуфорија, а кошарка постала национални спорт, југословенско дело и систем, нешто што други немају.

Био је и председник Кошаркашког савеза Србије од 2007. до 2011. године, а ни да је за то време само убедио Дуду Ивковића да поведе млади тим у Пољску, где је освојена прва медаља после шест година паузе, не би било мало...

**РАЈКО
ЖИЖИЋ**

НАЈМИРНИЈИ СТРЕЛАЦ

У време када сваки леп потез, сваки атрактиван кош, додавање или блокада, нешто што сваки клинац који би да тренира кошарку види у преносу или сат касније на друштвеним мрежама, необично делују приче о ширењу тог спорта.

А модел је био веома једноставан, наравно, кад је лед пробијен и кад су резултати почели да стижу...

Милош ШАРАНОВИЋ

Првенство света у Љубљани 1970. је освојено, повукло је под праве или импровизоване обруче стотине и хиљаде младих, па и једног момка из Никшића, са 15 година високог два метра. Знало се да му је сестра већ играчица сарајевске Босне, али је успешнији био ОКК Београд и довео га, управо уз сестрин благослов, причао је Рајко Жижић касније.

О разликама између времена некада и сада скоро је неумесно писати и причати. Рајко је у Београду завршио Економски факултет, дуго је становао са братом од стрица, па отишао у војску.

Упоредо с тим играо је за јуниорску репрезентацију и постао члан најбољег тима Југославије. Остао је легенда ОКК Београда, где је провео девет сезона, па онда три у Црвеној звезди и две у Француској.

Три пута олимпијац, са три медаље у ризници, са два светска првенства има два одличја, уз три победничка постоља на шампионатима Европе, да се и не броје победе и злата са Медитеранских игара, Универзијада и шампионата Балкана...

Један од најбољих центара у историји наше кошарке. Сјајан играч одбране, али и стрелац. Можда најтиши и најмирнији човек који је врхунски играо, поштован и вољен од саиграча, ривала, јавности...

Недовољно је признања добио за живота, а потрајао је само непуних 48 година.

РАТКО РАДОВАНОВИЋ

ИГРА ЈЕ ЖИВОТ

Једини живи кошаркаш са ових простора који је с репрезентацијом био олимпијски, светски и европски шампион, а с клубом и првак Европе јесте – Ратко Радовановић.

Да ли је било атрактивнијих? Без сумње. Да ли је било бољих, многи ће рећи, па и сам Раша да јесте. Али неки успеси остају сјајни и недостижни, и ту време није никакав фактор.

Рођен у Невесињу 1956, с родитељима је рано

отишао у Никшић и тамо кошарку играо испред зграде и у школском дворишту до 13. године. И њега је светско злато из Љубљане убедило да би било добро да се с лоптом што више дружи, па је шеснаестогодишњаку стигао позив из сарајевске Босне.

Каже да је мајка пресудила и убедила оца да пусти дете да покуша... Даље је ишло.

Првео је у Сарајеву 10 година. Расли су, како сам каже, заједно, па је и та прича једна од оних које се често чују кад се прича о асовима седамдесетих и осамдесетих година прошлог века. Расли су играчи, па клубови, или клубови, па играчи. Слика кошарка постајала је све сјајнија.

Радовановићева у Босни вредела је четири домаћа трофеја и први Куп шампиона који је дошао у Југославију. И то како? У Греноблу је 1979. побеђен италијански Варезе, а Радовановић је играо болестан.

– Целе ноћи и дана сам имао високу температуру. Примио сам три инфузије и одиграо. Како, човече, да не играм?! То је меч наше генерације, круна приче! Одиграо сам и после утакмице се осећао као да ме је воз прегазио. И по томе смо били другачији од ових данас. Сад кину два пута и кажу: „Тренеру, болестан сам, не могу да тренирам дан, два...“

Увек је могао да тренира и желео више. Због тога је, после Босне, потрајао играчки до 34. године у Француској и Италији.

А репрезентација је била посебна прича, девет медаља за 11 сезона. Није освојио ништа 1983. и 1985. Такво време, таква екипа, такав и Ратко Радовановић.

– Најјача спортска емоција. Аждаје у екипи, и ти с њима. Побеђујеш, освајаш, ти си шампион, бесмртан! Још од Орлеанса и јуниорске титуле првака Европе у Француској, и колико је то трајало? Почео сам с Плећашем и дружином, а завршио с Дивцем, Паспаљем, Ђорђевићем, био цимер са Драженом.

